

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ
Београд, 20. јануара 2020.

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ *Извори савремене митопоетике: Вилијам Морис, Џорџ Мекдоналд, К.С. Луис и Џ.Р.Р Толкин*, кандидата Бојана Међедовића

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовео Комисију:

03. децембар 2019. године, Наставно-научно веће Филолошког факултета

Ментор: др Зоран Пауновић, редовни професор за ужу научну област Енглеска и америчка књижевност, Филолошки факултет у Београду

2. Састав Комисије:

др Радојка Вукчевић, редовни професор за ужу научну област Енглеска и америчка књижевност (2005), Филолошки факултет у Београду

др Александра Јовановић, редовни професор за ужу научну област Енглеска и америчка књижевност (2017), Филолошки факултет у Београду

др Бојана Вујин, доцент за ужу научну област Енглеска и америчка књижевност (2014), Филозофски факултет у Новом Саду.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име, име једног родитеља, презиме	Бојан, Стеван, Међедовић
Датум и место рођења	10. 01. 1979, Добој, БиХ
Наслов магистарске тезе	<i>Фантазија и одјеци реалности у прози Џона Роналда Рејела Толкина</i>
Датум и место одбране маг. тезе	13. 03. 2010, Филолошки факултет, Бања Лука
Научна област из које је стечено академско звање магистра наука	Наука о књижевности

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Извори савремене митопоетике: Вилијам Морис, Џорџ Мекдоналд, К.С. Луис и Џ.Р.Р Толкин

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација мр Бојана Међедовића обухвата 264 компјутерски штампане странице, а подељена је на следећа поглавља: 1. Увод (стр. 1–6); 2. *Фантазија* (7–33); 3. *Вилијам Морис* (34–99); 4. *Џорџ Мекдоналд* (100–155); 5. *К.С. Луис* (156–196); 5. *Џ.Р.Р Толкин* (197–241); 6. Закључак (242–263); Биографија (264). Списак литературе садржи 263 библиографске јединице.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација Бојана Међедовића бави се проблемима савремене митопоетичке књижевности и то првенствено кроз анализу рада и утицаја четворице зачетника и примарних лучоноша овакве врсте стварања: Вилијама Мориса, Џорџа Мекдоналда, Клајва Стејплса Луиса и Џона Роналда Рејела Толкина. Текст дисертације подељен је на шест поглавља. У уводном делу дефинишу се предмет и циљеви: анализа књижевне митопоетичке имагинације, идентификација досадашњих развојних циклуса, као и утицаја који су предодредили облик и природу монументалних књижевних споменика попут Средње земље и Нарније. Наглашава се да ће пажња примарно бити усредсређена на стварања четворице насловних аутора и разлоге који их чине стубовима модерне митопоетике, као и повлачење паралела разноврсних међу-утицаја, евентуалних посуђивања мотива и стилских приступа, те прецизно назначивање конкретних аспеката стваралаштва сваког аутора појединачно.

Поглавље под називом *Фантазија* третира проблем настанка самог имена, прерастајући у разматрање теоретизација на тему *менталних слика*, а потом и анализу феномена приповедања, његову улогу у настанку првих усмених казивања и еволуцију форме мита, бајке и легенде. Остатак поглавља доноси преглед стања на пољу веома сложеног и још увек актуелног проблема постизања свеобухватне и опште прихватљиве дефиниције фантазије, као и осврт на тренутну ситуацију створену вишедеценијском тежњом ка потпунијем поимању имагинације, инсистирањем на теоретском разумевању области и позиционирању фантастичног израза у спектар ширег литерарног дијапазона. Укратко се образлажу и последице увођења проблема имагинације и иреалног у фокус научног испитивања, првенствено видљиве кроз модификовање постојећих критичких шаблона и преиспитивања сврхе фантастичног креативног акта, те истиче снажан заокрет у политици третирања ове проблематике која је у појединим моментима претходних векова граничила са ниподаштавалачким обојеним анимозитетом усмереног ка делима пионира модерног, а опет тако древног литерарног израза.

Поглављем под називом *Вилијам Морис* отвара се централни део дисертације. Преглед започиње назначивањем пишчевих иницијалних искорача у свет књижевности кроз идентификацију разлика између такозваног *првог* и нешто каснијег *прозног* Мориса, чинећи тако видљивијим утицаје песничких аспирација на касније прозно стваралаштво. Следи детаљна анализа митопоетичке структуре Морисових фантастичних романа преломљена кроз призму Проповог модела бајке, чиме се децидно рашчлањује основна структура пишчевог митопоетичког склопа. Као битан моменат стваралачког манира у први план се издвајају специфичност употребе женских ликова којим је остварен својеврстан отклон од добро познате парадигме класичног мушког херојства ка јединственој, активној и продорној женској фигури. Разрађивањем специфичности таквог литерарног поступка кроз романе *Шума иза света*, *Вода чудесних острва* и *Извор на крају света* преглед улога представница нежнијег пола завршава идентификацијом, а потом и разрадом система образовања и употребе својеврсног троугла који по правилу чине вештица, служавка и мудра жена. Поглавље закључује стављањем посебног акцената на *Шуму иза света* као једног од помало заборављених камена темељаца савремене митопоетичке књижевности, посебно се фокусирајући на моменте мистерије, привида и истине, неодлучности, сазревања,

успешно компоновану атмосферу напетости својствену модерном трилеру, основне покретачке мотиве и елементе везане за страст и еротичност.

Поглавље посвећено Џорџу Мекдоналду такође отпочиње прегледом књижевног пута аутора, доносећи уједно и први упливу проблеме доминантно присутне линије утицаја разноврсних хришћанских елемената. Потпоглављем под називом *Фантастес* прецизно се разрађује дубоко лични и свеприсутни односа према Богу, али и јасно препознаје вишесложност самог литерарног концепта који се креће од нивоа обичне авантуристичке приповести до сложене филозофије и концепта поимања света. Пример романа у коме свако може пронаћи нешто за себе искориштен је како би се представила анализа развојног пута из класичне бајке у не-класичну књижевну творевину подржана коментарима и ставовима неких од најеминентнијих светских стручњака из области, а потом, кроз конкретно праћење Анодосових стопа у новом свету, на ред долази и проблематика феминистичких одјека, приказа сукоба добра и зла кроз употребу мотива дрвећа, те елаборирана потрага за идеалом испуњена моралним посртањима, животним лекцијама и крајњом, личном жртвом као коначним актом несебичности и просветљења.

Након што је конкретнијим повлачењем паралела између Мориса и Мекдоналда закључена прва половина централног дела истраживања, дисертација наставља упливом у стваралаштво два најпознатија представника модерне књижевне фантазије: Клајва Стејплса Луиса и Џона Роналда Рејела Толкина. Као и у претходним случајевима, и пето поглавља доноси преглед кретања на релацији поезија-проза, а затим прераста у анализу инспирација из стварног живота и других литерарних извора, те вишеструко присутних хришћанских утицаја и начина њиховог испољавања у оквирима К.С. Луисовог опуса. Кроз конкретно упоређивање *Хроника Нарније* са сценама из *Светог писма*, али и *Библијом* инспирисаних дела попут *Изгубљеног раја* Џона Милтона, пружа се јасан и правилно структуриран преглед Луисових интенција када је у питању трансформација Исуса Христа у величанственог Лава, кваритељска улога Сатане, као и лична обрада својеврсног Армагедона кроз завршетак *Последње битке* и сличних строго религијских момената у форму литерарне фикције за млађе али и старије читаоце. Поглавље се затвара идентификацијом неких од ван-библијских мотива и довођењем у фокус ретко довођене појаве Деда Мраза.

Шесто поглавље дисертације доноси приказ стваралаштва Џ.Р.Р. Толкина, вечитог заљубљеника у светове мерлинистичко-друидистичке традиције и једног од

најочитијих примера трансформације ентузијазма према професионалном бављењу језиком и књижевношћу у тренутно најдоминантније дело митопоетике. Истражена је намера стварања *митологије за Енглеску*, настала на незадовољству постојећим артуријанским легендама прожетих норманским утицајима, прве инспирације и први покушаји на плану њеног успостављања, као и суптилно испољавање необичног споја личних дубоко хришћанских уверења и паганских момената својствених најстаријим текстовима, те утицаји различитих извора, првенствено нордијског, северњачког легендарнијума и Вагнерове интерпретације *Sage o Нибелунзима*. Посебна пажња се посвећује чувеном Саурановом прстену, али и многим ликовима који су директно или индиректно долазили у контакт или били додирнути самим његовим постојањем и погубним утицајем. Поглавље завршава анализом утицаја К.С. Луисове и Џ.Р.Р. Толкинове литерарне заоставштине на нова кретања у оквирима књижевности и изван ње, посебно се задржавајући на тлу такозване “анти-толкиновске” школе *гримдарка* и феномен Џорџ Р.Р. Мартинове *Песме леда и ватре*, познатијег кроз екранизовани серијал *Игре престоља*.

VI СПИСАК НАУЧНИХ РАДОВА

1. Međedović, Bojan, Sanja Skorupan, Jovana Letić, (2013). An Overview of Business English Courses Development at Faculty of Economics in Brčko: Past, Present and Future Tendencies. U *Proceedings of the 1st International Conference on Teaching English for Specific Purposes*, ed. S. Živković, D. Mitić. University of Niš, Faculty of Electronic Engineering: Niš. 323-331.
2. Međedović, Bojan, (2016). Fantasy: From Ugly Duckling to a Cyber Swan. U *Proceedings of the ESIDRP International Conference: English Studies at the Interface of Disciplines: Research and Practice*, ur. M. Bekar, K. Maleska, N. Stojanovska-Ilijevska. Ss Cyril and Methodius University in Skopje, Blaže Koneski Faculty of Philology: Skopje. 175-185.
3. Međedović, Bojan, Tanja Petrović, (2017). Mythology for England. U *Rethinking Tradition in English Language and Literary Studies*, ur. Ž. Babić, T. Bijelić, P. Penda. Cambridge Scholars Publishing: Newcastle upon Tyne. 201-215.

VII ZAKЉUČCI, OДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Разлог успешног спровођења веома захтевног истраживачког задатка који се нашао пред овом дисертацијом заснован је, пре свега, на очигледној наклоности самога кандидата према проучаваној материји, темељном познавању књижевне области и педантном приступу у припреми и спровођењу истраживачких корака. Структура дисертације осмишљена је тако да свако поглавље посвећено једном од четворице писаца представља својеврсно путовање кроз појединачне животе, погледе на живот, лична осећања и имагинативне процесе преточене у романе који су утемељили и трајно обележили један литерарни правац. Потпоглавља се природно надовезују једно на друго као додатни сегменти приче о митопоетичком путовању, уједно постепено дефинишући комплетнију слику о међусобним сличностима стваралаца, али и разликама без којих жанр сигурно не би поседовао онакво богатство какво га данас одликује. Посебне вредности дисертације представљају аспекти везани за идентификацију и разраду вишедимензионалности самих дела која омогућава читаоцима различитих нивоа способности да по своме нахођењу доживе наратив пред собом било као једну занимљиву авантуру у секундарност врхунског нивоа, било као благо скривено између редова које, једном откривено, даје приступ сложенем систему мишљења и животне филозофије. Проницање у суштину свесних или сублиминалних уплитања духовне стране ауторовог бића и односа према Богу, као и идентификација, а потом и анализа процеса сазревања мушких и испољавања увек присутне мистичне мудрости женских карактера недвосмислено доприноси разбијању утврђене ускогрудости ставова о фантазији као лакомисленој књижевној забави за најмлађе. Закључна разматрања поуздано воде ка синтетизовању запажања и налажењу оних одлика у датим делима које могу представљати опште карактеристике савремене митопоетике.

VIII ОЦЕНА ПРИКАЗА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Промишљеном и теоријски чврсто утемељеном анализом компетентно сачињеног корпуса књижевних дела, кандидат је дошао до читавог низа вредних увида и закључака. Те је закључке у својој докторској дисертацији изложио прегледним и јасним научним стилем, који употпуњује одличан утисак о овом научном делу.

IX ПРЕДЛОГ

На основу свега изложеног, сматрамо да је Бојан Међедовић обрадом теме под насловом *Извори савремене митопоетике: Вилијам Морис, Џорџ Мекдоналд, К.С. Луис и Џ.Р.Р Толкин* сачинио вредно научно дело, од несумњивог значаја за српску англистику и науку о књижевности, као и за студије културе. Због тога предлажемо наставно-научном већу Филолошког факултета да ову докторску дисертацију прихвати, а кандидату одобри приступ усменој одбрани рада.

др Радојка Вукчевић, редовни професор за ужу научну област Енглеска и америчка књижевност (2005), Филолошки факултет у Београду

др Александра Јовановић, редовни професор за ужу научну област Енглеска и америчка књижевност (2017), Филолошки факултет у Београду

др Бојана Вујин, доцент за ужу научну област Енглеска и америчка књижевност (2014), Филозофски факултет у Новом Саду.